

РИМСКИ ЛИМЕС И ГРАДОВИ
НА ТЛУ СРБИЈЕ

ROMAN LIMES AND CITIES ON
THE TERRITORY OF SERBIA

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ БЕОГРАД САНУ

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

АРХЕОЛОШКИ ИНСТИТУТ БЕОГРАД

Галерија Српске академије наука и уметности /
Gallery of the Serbian Academy Sciences and Arts

РИМСКИ ЛИМЕС И ГРАДОВИ НА ТЛУ СРБИЈЕ
ROMAN LIMES AND CITIES ON THE TERRITORY OF SERBIA

Издавач / Published by

Српска академија наука и уметности / Serbian Academy of Sciences and Arts
Археолошки институт - Београд / Archaeological institute - Belgrade

Главни уредник / Editors-in-chief

Душан Оташевић / Dušan Otašević

Уредници / Editors

Миомир Кораћ / Miomir Korać
Стефан Поп-Лазич / Stefan Pop-Lazić

Рецензенти / Reviewers

Гојко Суботић / Gojko Subotić
Милоје Р. Васић / Miloje R. Vasić

РАНО ХРИШЋАНСТВО НА ЛИМЕСУ

Гордана ЈЕРЕМИЋ

Едиктима о верској толеранцији царева Галерија (311. године) и Константина I (313. године), било је дозвољено слободно исповедање Христове вере, чиме је хришћанској заједници омогућен институционални развој и просперитет у уметничком и градитељском стваралаштву. У урбаним центрима се подижу прве базилике, а ван градских бедема (*extra muros*) се формирају некрополе са црквама које служе култу мртвих.

Процес христијанизације у средњем Подунављу започет је релативно касно у односу на јужни део Балкана, у коме је присутан од I века н.е. Међу најстаријима су подаци о раним хришћанима у доба Диоклецијана (284–305), који их је систематски и веома брутално прогонио, нарочито свештенике, као и римске војнике стационаране у средњем Подунављу, који су се супротстављали паганским обичајима блиским цару.¹ Из Сингидунума потиче већи број мартира из Диоклецијановог времена, међу којима су ђакон *Donatus, diaconicus sanctae ecclesiae Singidoniensis*,² свештеник *Montanus* са својом супругом Максимом (*Maxima*), а неколико година касније погубљена су још два, Хермил (*Hermylus*) и Стратоник (*Stratonicus*), чија су тела испливала низводно од Сингидунума, на месту где су и сахрањени, можда у Вишњици (*Ad Octavum*) или Брестовику.

Епископи Сингидунума имали су важну улогу у црквеној политици Царства током IV века. За време дугог службовања Урзација (*Ursacius; Ursatius a Singiduno*) и његовог наследника Секундијана (*Secundianus*), било је широко распрострањено аријанско учење, не само у Подунављу него и у деловима Илирика, Италији, Галији и на Истоку, а сам Урзације је имао утицаја на цара Констанција II. За то време, у Виминацијуму су били активни епископи *Amantius* и Киријак (*Cyriacus Mysiae*), поборници никејског учења. У време Јустинијана, у VI веку, обновљена су верска седишта на лимесу, епископија у Виминацијуму је уздигнута у ранг митрополије, а дошло је и до одлучне борбе против Боносове јереси, у којој се посебно истакао епископ Аква.³

Археолошки остаци црквене архитектуре из периода раног хришћанства су малобројни. О раним црквама у Сингидунуму и Виминацијуму нема поузданих података, што је последица недовољне проучености ове две метрополе. Из Виминацијума потиче посредни доказ о завр-

1 Zeiller 1967, 53–108.

2 Zeiller 1967, 75–76, 78.

3 Popović 1967, 37, note 69.

EARLY CHRISTIANITY ON THE LIMES

Gordana JEREMIĆ

The edicts of tolerance of Roman emperors Galerius (from year 311) and Constantine I (313) granted the freedom to engage in Christian religious practices, thus enabling the Christian community to develop its institutions and prosper in arts and architecture. First basilicas appear in urban centers, while necropolises with churches to venerate cult of the dead begin to emerge outside the city ramparts (*extra muros*).

The process of Christianization in the middle Danube region started somewhat later than in the southern part of the Balkans, where it began in the 1st century AD. Some of the earliest data about Early Christians come from the time of Diocletian (284–305), who persecuted them ferociously and systematically, especially the priests and the Roman soldiers deployed in the middle Danube region who opposed to the pagan customs endorsed by the Emperor.¹ Many martyrs from Diocletian's reign come from Singidunum—deacon *Donatus*, *diaconicus sanctae ecclesiae Singidoniensis*,² priest *Montanus* with his wife *Maxima* (*Maxima*), while a couple of years later two more were executed—*Hermylus* and *Stratonicus*, whose bodies floated to the surface downstream from Singidunum and were buried at that place, possibly in Višnjica (*Ad Octavum*) or Brestovik.

The bishops from Singidunum had a significant role in the ecclesiastical policies of the Empire during the 4th century. During the long service of Ursacius (*Ursacius*; *Ursatius a Singiduno*) and his successor *Secundianus*, Arianism was widespread not only in the Danube region, but also in parts of Illyricum, Italy, Gaul and on the East, while Ursacius himself was an influence on Empire Constantius II. Meanwhile, bishops *Amantius* and *Cyriacus* (*Cyriacus Mysiae*), Nicaeanism advocates, were in service in Viminacium. During the reign of emperor Justinian, in the 6th century, the episcopal sees along the Limes were restored, the episcopacy in Viminacium rose to the rank of metropolitan archdiocese, and a decisive battle against the heresy of Bonosus took place, in which the bishop of Aquae played an especially significant role.³

The archaeological remains of church architecture from the period of Early Christianity are not numerous. There are no reliable data about the early churches in Singidunum and Viminacium, since these two metropolises are still insufficiently researched. An indirect evidence of the finalized

1 Zeiller 1967, 53–108.

2 Zeiller 1967, 75–76, 78.

3 Popović 1967, 37, note 69.

шетку градње цркве на градској територији – натпис на подној опеци, који су урезали радници (*artifices*), тражећи благослов за завршетак посла у славу Господу: *Cristus (!) deus dei / filius custodiat / artefices (!) om/nes qui hoc/ [o]pus fecerunt / in domino*.⁴

О интензитету градње цркава и њиховом изгледу у области Подунавља зна се нешто више захваљујући заштитним истраживањима пре изградње ХЕ „Ђердап” I и II. Ископавањима су откривени темељни остаци цркава у утврђењу Чезава (*Novae*), у Доњем Милановцу (*Taliata*), Бољетину (*Smorna*) и Вајуги–Караули. Реч је о једнобродним грађевинама са мањим нартексом, са улазом на западној страни и једним или два анекса, најчешће на јужној страни. У цркви у Талијати, у олтарском делу је био озидани банак (*subselium*), док су у Новама и Сморни постојале зидане крстионице (*baptisterium*). Ове цркве су биле подигнуте у време Јустинијана I (527–565), вероватно током његове обнове лимеса 40-их година VI века, али су страдале крајем истог века, у упадима Авара и Словена преко границе.

Малобројни су гробови и гробнице са приказаним јасним хришћанским симболима (крстови, представе раја са растињем и животињама, небески и земаљски лов и слично). Такви примери су забележени у сликарству гробница у Виминацијуму и Смедереву (*Vinceia*), а на градским некрополама Сингидунума и Винцеје откривени су камени и оловни саркофази који носе недвосмислена хришћанска обележја. У Сингидунуму су нађена два хришћанска споменика из IV века, с представама из циклуса пророка Јоне: камени саркофаг са простора југоисточне некрополе и мала оловна посуда са редукованом сценом (риба између две тикве) са исте некрополе, откривена у гробу код Батал џамије.⁵ Овој некрополи припада и оловни саркофаг с представама крстова на поклопцу. Из музејских колекција у Београду издвајамо две лампе, бронзану и керамичку, са хришћанским симболима (дршка у облику крста, два орната с представом крста), датоване у V–VI век, као и добро очуван кантар из VI века, са натписом (+ΠΑΠΑΚΕΣΟΙΚΟΝΟΜΟΥ+/+ΚΥΡΣΦΙΛ(ΙΚΟ)C+) и тегом у облику бисте византијске царице.⁶

Важан део црквеног инвентара чине предмети од племенитих метала, коришћени у литургијске сврхе. Из Виминацијума потиче група сребрног литургијског посуђа из VI века, која се састоји од пет пехара на високој цилиндричној стопи,⁷ четири зделе различитих профилација, са урезаним христорамима, печатима с крстовима и монограмом у облику крста, са крацима који се завршавају словима Z O C A. Посуде карактеришу једноставност форме, редуковани орнамент и израда од нешто лошијег сребра. Сету припадају и три сребрне кашике које на прелазу дршке у реципијент имају идентичан монограм у лигатури, који се може прочитати као *Aenpeus*.

Предмети приватне побожности забележени су на низу налазишта у области Подунавља. О христијанизацији војске најбоље сведоче две апликације за шлем, са христорамом, једна нађена у гробу мушкарца, можда члана посаде осматрачнице у Манастиру,⁸ а друга у Виминацијуму, непознатих услова налаза.⁹ Из Прахова (*Aquae*) потиче крстообразна фибула са христорамом на дну стопе,¹⁰ коју је можда доделио неки цар у другој половини IV века, поводом годишњице

4 Mirković 1986, no. 216.

5 Валтровић 1886, 70; Idem 1891, 142; Pilipović, Milanović 2016, 220; Jeremić, Ilić 2018, у припреми.

6 Вујовић 2014, 166–168.

7 Поповић 1994, кат. 277–281

8 Минић 1984, 153.

9 Вујовић 2013, 33–38.

10 Поповић 2001, кат. 89, сл. 15; Petković 2010, 261.

construction of a church on the area of the city comes from Viminacium– it is an inscription on a floor tile, itched by the construction workers (*artifices*), who ask for the blessing of the completion of their work to the glory of God: *Cristus (!) deus dei / filius custodiat / artifices (!) om/nes qui hoc/ [o]pus fecerunt / in domino.*⁴

Thanks to the rescue research carried out prior to the construction of Iron Gate I and II hydro-power plants, we now know more about the intensity of church building and the way these structures looked. The excavations unearthed the remains of churches' foundations in Čezava fort (*Novae*), in Donji Milanovac (*Taliata*), Boljetin (*Smorna*) and Vajuga-Karaula. These are single-naved structures with a smaller nartex, an entrance on the west side and one or two annexes, most often on the south side. In the church in Taliata, in the altar area, there was a stall structure (*subselium*), whereas in Novae and Smorna there were baptistery structures (*baptisterium*). These churches were erected during the reign of Justinian I (527–565), likely during his renewal of the Limes in the 40s of the 6th century, but were demolished around the end of that same century, in the onrush of the Avars and Slavs.

Graves and tombs with self-evident representations of Christian symbols (crosses, paradisiacal representations with plants and animals, celestial and earthly hunt etc.) are rare. Such examples have been registered among the tomb paintings in Viminacium and Smederevo (*Vinceia*), while stone and lead sarcophagi with indisputably Christian designations were discovered in the city necropolises of Singidunum and Vinceia. Two Christian artefacts from the 4th century, with the representations from the Book of Jonah, have been found in Singidunum: a stone sarcophagus from the area of the northern necropolis and a small lead vessel with a reduced scene (a fish between two squashes) from the south-east necropolis, discovered in a tomb near Batal mosque.⁵ A lead sarcophagus with representations of crosses on the lid also belongs to this necropolis. From the museum collections in Belgrade, we could set apart two lamps, a bronze and a ceramic one, with Christian symbols (the cross-shaped handle, ornate with cross representations), dated to the 5th-6th century, and a well-preserved steelyard balance from the 6th century, with the inscription (+ΠΑΠΑΚΕΣΟΙΚΟΝΟΜΟΥ+/+ΚΥΡΣΦΙΛ(ΙΚΟ)C+) and a weigh in the form of the Byzantine Empress's bust.⁶

Objects made of precious metals constitute an important part of church inventory, used in liturgy. A set of silver liturgical vessels from the 6th century comes from Viminacium, and it consists of five goblets on a tall cylindrical foot,⁷ four bowls with different profiles, with incised Christograms, stamps with crosses, and a cross-shaped monogram whose crossbars end in letters Z O C A. The vessels are characterized by simple form, reduced ornamentation and the silver of somewhat poorer quality. Three silver spoons with an identical ligature monogram placed where the handle merges into the recipient, which could be read as *Aenneus*, also belong to this set.

The objects for private worship have been discovered at a number of sites along the Danube. Two helmet applications with Christogram best testify to the Christianization of the Roman army; one of them was found in the grave of a man, possibly the member of the watchtower garrison in Manastir,⁸ the other one in Viminacium, with unknown circumstances of the find.⁹ A cross-

4 Mirković 1986, no. 216.

5 Валтровић 1886, 70; Idem 1891, 142; Pilipović, Milanović 2016, 220; Jeremić, Ilić 2018, in preparation.

6 Вујовић 2014, 166–168.

7 Поповић 1994, кат. 277–281

8 Минић 1984, 153.

9 Вујовић 2013, 33–38.

или државне свечаности. Фибула је можда била део гробног инвентара, заједно са дном стакленог суда рађеног у техници *fondi d'oro*, са натписом VIVAS IN DEO. У утврђењу у Хајдучкој воденици, у слоју из VI века, нађена је бронзана фибула са посувраћеном стопом, на којој се налази недвосмислена представа крста.¹¹ У хришћанском накиту се издвајају два прстена из гроба детета у Виминацијуму (IV век),¹² огрлица са стакленим перлама и бронзаним привеском у облику крста, са локалитета Више гробаља у Виминацију, такође из гроба детета (VI век), као и златна огрлица са два медаљона и крстом из Вишњице (*Ad Octavum*), која такође представља гробни прилог (VI век).¹³

Јединствен налаз је фрагментована бронзана статуета Доброг пастира, нађена у околини Смедерева (*Vinceia*). Добри пастир (*Pastor Bonus*), приказан као младић коврцаве косе, око врата држи јагње.¹⁴ Овакве представе се често срећу у уметничком стваралаштву током касне антике и чине део паганске иконографије, која је своје место нашла у хришћанској уметности, и то због филантропског значења и везе између спасиоца и оних који чекају да буду спасени.

11 Јовановић 1984, 325, Т. III/9.

12 Зоговић 1994, 65.

13 Tatić-Ђурић 1964, 185–192.

14 Валтровић 1891, 109, сл. 1–2.

shaped fibula with a Christogram at the bottom of the foot¹⁰ comes from Prahovo (*Aquae*), and could have been awarded by an Emperor from the second half of the 4th century, on the occasion of an anniversary or a public celebration. The fibula might have been a part of grave inventory, together with the bottom of a glass vessel made in the technique of *fondi d'oro*, with the inscription VIVAS IN DEO. A bronze fibula with a reversed foot with an unequivocal representation of a cross¹¹ was discovered in the fort in Hajdučka vodenica, in the layer from the 6th century. The especially significant finds of Christian jewelry are the ones of two rings from a child's grave in Viminacium (4th century),¹² a necklace with glass beads and a bronze cross-shaped pendant, from the site of Više grobalja in Viminacium, also from a child's grave (6th century), as well as a golden necklace with two medallions and a cross from Višnjica (*Ad Octavum*), which also represents one of the grave goods (6th century).¹³

A fragmented bronze statuette of the Good shepherd, found in the vicinity of Smederevo (*Vinceia*), represents a unique find. The Good shepherd (*Pastor Bonus*), represented as a young man with curly hair, carrying a lamb on his shoulders.¹⁴ Such representations are frequent in the art of the Late Antiquity and constitute a segment of pagan iconography, which found its place within the Christian art due to its philanthropic meaning and the relationship between the savior and the ones waiting for salvation.

10 Поповић 2001, кат. 89, сл. 15; Petković 2010, 261.

11 Јовановић 1984, 325, Т. III/9.

12 Зотовић 1994, 65.

13 Tatić-Đurić 1964, 185–192.

14 Валтровић 1891, 109, сл. 1–2.

ИЗБОРИ/SOURCES:

AA SS – *Acta Sanctorum*, (ed.) J. Bollandus, Paris 1643.

Amm. Marc. – *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with the English translation by J.C. Rolfe, London–Cambridge Mass., 1964.

Aur. Vict. – *Sexti Aurelii Victoris Liber de Caesaribus*, praecedunt *Origo gentis Romanae* et *Liber de viris illustribus urbis Romae*, subsequitur *Epitome de Caesaribus*, recensuit F. Pichlmayr, Lipsiae, 1911.

Cod. Th. – *Theodosiani Libri XVI cum Constitutionibus Simonidianus*, (ed.) Th. Mommsen, P. M. Meyer, P. Krueger, 2. *Leges*, Berlin 1962; with the English translation: C. Pharr, Princeton 1952.

Cons. Const. – *Consularia Constantinopolitana, Chronica Minora saec. IV. V. VI. VII.*, (ed.) Th. Mommsen, vol. I, Berolini 1892, 196–247.

Euseb. – *Eusebii Caesariensis opera*, recognovit G. Dindorfius, vol. IV: *Historiae ecclesiasticae libri I-X*, Lipsiae, 1890.

Eutrop. – *Eutropii Breviarium Historiae Romanae*, ed. H.R. Dietsch, Lipsiae, 1883.

Exc. Val. – *Excerpta Valesiana*, in: *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with the English translation by J.C. Rolfe, London–Cambridge Mass., 1964, 506–509.

FPhiloc – *Fasti Furii Philocali, Inscriptiones Italiae XII: Fasti et Elogia. Fasc II: Fasti Anni Numani et Iuliani. Accedunt Ferialia, Menologia Rustica, Parapegmata*, ed. A. Degrassi, Roma 1963, 237–262, n. 42.

Lact. – *Lactantius, De mortibus persecutorum*, edited and translated by J. L. Creed, Oxford, 1984.

Not. dign., Or. – *Notitia dignitatum: pars Occidentis; pars Orientis; accedunt Notitia urbis Constantinopolitanae et laterculi provinciarum*, (ed.) O. Seeck, Berlin 1876.

Origo – *Origo Constantini Imperatoris, Excerpta Valesiana*, (ed.) J. Moreau, Lipsiae 1961.

Ptolem. Silv. – *Fasti Ptolomeii Silvii, Inscriptiones Italiae XII: Fasti et Elogia. Fasc II: Fasti Anni Numani et Iuliani. Accedunt Ferialia, Menologia Rustica, Parapegmata*, (ed.) A. Degrassi, Roma 1963, 263–276, n. 43.

Zos. – *Zosime, Histoire nouvelle*, tome I, texte etabli et traduit par F. Paschoud, Paris 1971.

СКРАЋЕНИЦЕ/ABBREVIATIONS:

CIL – *Corpus Inscriptionum Latinarum*

RIC I-IX – C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage*, I, *From 39 BC to AD 69*, London 1984; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, II, *Vespasian to Hadrian*, London 1926, repr. 1962; I. A. Carradice, T. V. Buttrey, *The Roman Imperial Coinage*, Vol. II, Part 1; from AD 69 to AD 96, Vespasian to Domitian, London 2007; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, III, *Antoninus Pius to Commodus*, London 1930, repr. 1962; H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage*, IV/1, *Pertinax to Geta*, London 1936, repr. 1962; H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, IV/2, *Macrinus to Pupienus*, London 1938; H. Mattingly, E.A. Sydenham, C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, IV/3; *Gordian III to Uranius Antoninus*, London 1949; Webb P.H., *The Roman Imperial Coinage*, V/1, London 1968; Webb P.H., *The Roman Imperial Coinage*, V/2, London 1968; C.H.V. Sutherland; *The Roman Imperial Coinage*, VI; *From Diocletian's reform to the death of Maximinus*, London 1967; Bruun P.M., *The Roman Imperial Coinage*, VII, *Constantine and Licinius A.D. 313–337*, London 1966; Kent J.P.C., *The Roman Imperial Coinage*, VIII, *The family of Constantine I A.D. 337–364*, London 1981; Pearce J.W.E., *The Roman Imperial Coinage*, IX, *Valentinian I to Theodosius I*, London 1951.

SNGANS – Meshorer, Ya'akov. 1981. *Sylloge nummorum graecorum: The collection of the American Numismatic Society*, pt. 6. Palestine-South Arabia. New York 1981.

WBR – W.H. Waddington, E. Babelon et Th. Reinach, *Recueil général des Monnaies grecques d'Asie Mineure, Nicée et Nicomédie*, Paris, 1910.

ЛИТЕРАТУРА/LITERATURE

Allason-Jones, L. 2005

Women in Roman Britain, Bootham 2005: The Council for British Archaeology.

Alberici, A. and Harlow, M. 2007

Age and Innocence: Female transitions to Adulthood in Late Antiquity, in: *Constructions of Childhood in Ancient Greece and Italy*, (eds.) A. Cohen and J. B. Rutter, Athens: The American School of Classical Studies at Athens, 193–204.

Barber, B. and Bowsher, D. 2000

The Eastern Cemetery of Roman London: excavations 1983–1990, MoLAS monograph 4, London: Museum of London Archaeology Service.

Barnes, T. D. 1982

The New Empire of Diocletian and Constantine, Cambridge Mass, London 1982: Harvard University Press.

Batten, A. 2010

Clothing and Adornment, *Biblical Theology Bulletin* Vol. 40, No. 3: 148–159.

Baxter, J. E. 2005

The Archaeology of Childhood: Children, Gender and Material Culture, Oxford: Altamira Press.

Becker, H. 2016

Roman women in the urban economy. Occupations, social connections and gendered exclusions, in: *Women in Antiquity: Real Women Across the Ancient World*, (eds.) J. Turfa and S. Budin, London: Routledge, 915–931.

Berg, R. 2002

Wearing wealth. *Mundus muliebris* and *ornatus* as status markers of Women in Imperial Rome, in: *Women, wealth and power in the Roman empire*, (eds.) P. Setälä, R. Berg, R. Hälikkä, M. Keltanen, J. Pölönen and V. Vuolanto, Rome: Institutum Romanum Finlandiae, 15–73.

Bergmann, M. 1977

Studien zum römischen Porträt des 3. Jahrhunderts n. Chr., Bonn: Habelt.

Bieber, M. 1955

The Sculpture of the Hellenistic Age, New York: Columbia University Press.

Bikić, V. 1997

Rezultati zaštitnih arheoloških iskopavanja u Knez Mihailovoj ulici br. 46–48, *Singidunum* 1, 1997: 157–168.

Bikić, V., Nikolić-Đorđević, S. i Simić, Z. 2002

Istraživanja na lokalitetu Studenski trg br.9, *Singidunum* 3:183–220.

Bjelajac, Lj. 1990

Terra sigillata u Gornjoj Meziji, Import i radionice Viminacium-Margum, Beograd: Arheološki institut.

Bjelajac, Lj. 1996

Amfore gornjomezijskog Podunavlja, Beograd: Arheološki institut.

Блажић, С. 1995

Остаци животињских врста са локалитета на траси ауто-пута кроз Срем, у: *Археолошка истраживања дуж ауто-пута кроз Срем*, (ур.) З. Вапа, Нови Сад: Покрајински Завод за заштиту споменика културе, 331–346.

Blažić, S. 2006

Fauna arheoloških lokaliteta u Vojvodini, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Blumenfeld, J. 1999

Racial Identification in the Skull and Teeth, *The University of Western Ontario Journal of Anthropology*, Vol. 8 Iss. 1: 20–33.

Богдановић А. 2017

Керамичке посуде са печатним орнаментима из Виминацијума“, *Зборник Народној музеја XXIII/1*: 267–282.

Bogdanović, I. 2009

Rezultati arheološko-geofizičkih istraživanja na lokalitetu Kod Koraba (istočna nekropola Viminacijuma), *Archaeology and Science* 5: 83–110.

Bogdanović, I. and Vujović, M. 2015

The terracotta lamp in the shape of a gladiator's helmet from the Viminacium amphitheatre, *Arheološki vestnik* 66: 317–331.

Bogdanović, I. and Nikolić, S. 2017

In the Beginning There Was a Timber Construction... The Wooden Amphitheatre of Viminacium, in: *Columna Traiani. Traianssäule – Siegesmonument und Kriegsbericht in Bildern: Beiträge der Tagung in Wien anlässlich des 1900. Jahrestages der Einweihung, 9–12 Mai 2013*, (eds.) F. Mitthof and G. Schörner, Wien: Holzhausen, 87–94.

Бојовић, Д. 1975

Прилог урбаној историји Београда у периоду римске доминације, *ГГБ XXII*, 1975: 5–27.

Бојовић, Д. 1977

Римске терме у парку на Студентском тргу у Београду, *ГГБ XXIV*, 1977: 5–22.

Бојовић, Д. 1982

Прилог проучавању култа подунавског коњаника, *Сџаринар XXXII* (1981): 79–82.

Војовић, Д. 1983

Rimske fibule Singidunuma, Beograd: Muzej grada Beograda.

Војовић, Д. 1984

Rimski mač iz Singidunuma, *Vesnik* 30: 201–207.

Војовић, Д. 1996

Le Camp de la Légion IV Flavia à Singidunum, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute, 53–68.

Vomgardner, D. L. 2002

The Story of the Roman Amphitheatre, London and New York: Routledge.

Борић-Брешковић, Б. 1992

Реверсне представе на новцу муниципијума Стоби, *Нумизматичар* 15: 25–46

Борић-Брешковић, Б. 2009

Античка нумизматика у Србији. Збирке и истраживања, *Антички свет, европска и српска наука*, Београд: Народни музеј, 9–29.

Борић-Брешковић, Б. 2013

Римска управа и римско царско ковање у доба Принципата; Ковница новца у Сирмијуму, *Златни пресек*, Београд: Народни музеј, 142–143.

Borić-Brešković, B. and Popović, P. 2006

Coins of the Roman Republic. Collections of the National Museum in Belgrade and Belgrade University, Beograd: National Museum.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2016

A Hoard of denarii and antoniniani from the village of Sikirica near Paraćin (Sikirica I), *Numizmatičar* 34: 7–102.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2017

Coins of the Stobi Colony from the necropolises of Viminacium – Više Grobalja and Pećine, *Numizmatičar* 35: 7–31.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda, M. 2017a

Exhibition: Viminacium – Imperial and Provincial Mint, Viminacium: 1–10.

Borić-Brešković, B. and Vojvoda M. 2018

Circulation of Provincial Coins of the Viminacium Colony, In: *VIVERE MILITARE EST, From Populus to Emperors - Living on the Frontier, Vol. II*, Belgrade: Institute of Archaeology, 73–100.

Bošković Robert, A. 2006

Le Culte de Jupiter en Mésie Supérieure, Paris 2006.

Bratož, R. 2003

Dioklecijanovo preganjanje kristijanov v provincah srednjega Podunavja in zahodnega Balkana, u: *Mednarodni znanstveni simpozij ob 1700-letnici smrti Viktora Ptuijskega*, (ur.) S. Kranjc, Ptuj: Minoritski samostan sv. Viktorina, 29–98.

Brodribb, G. 1979

Markings on tile and brick, in: *Roman brick and tile, studies in manufacture, distribution and use in the western Empire*, (ed.) A. McWhirr, Oxford: Bar International Series 68, 211–221.

Brødholt, I. 2012

Socialization of infants and children in Roman Britain. An analysis of burial customs with special focus on the Lankhills cemetery, M.A. Thesis. University of Oslo.

Брукнер, О. 1976

Vicus и villa rustica у пограничној зони лимеса између Cusum-а и Bononia-e, *Грађа за истраживање сѐменика културе Војводине VI-VII*: 19–43.

Брукнер, О. 1995

Римска насеља и виле рустике, у: *Археолошка истраживања дуж аутоуића кроз Срем* (ур.) З. Вапа, Нови Сад: Покрајински завод за заштиту споменика културе, 137–174.

Bruun, P. 1961

Studies in Constantinian Chronology, *Numismatic Notes and Monographs* No. 146, New York: The American Numismatic Society.

Bugarски, I. 2005

Ulomak poznorimskog paradnog šlema iz Singidunuma, *Singidunum* IV:137–146.

Валтровић, М. 1885

Римски гробови у облику бунара, *Сѐаринар* II (1885): 35–45, 69–74.

Валтровић, М. 1886

Старохришћански саркофаг нађен у Београду, *Сѐаринар* III (1886): 70–71.

Валтровић, М. 1891

Добри пастир, *Сѐаринар* VIII (1891): 109–130.

Varbanov, I. 2005

Greek Imperial Coins. Thrace (from Adbera to Pautalia), Vol. II, Bourgas.

Васић, М. 1895

Колонија Виминацијум – археолошка студија, *Сѐаринар* XII (1895): 1–61.

Васић, М. 1983

Налаз солида Теодосија II у каструму Понтес, *Нумизмаичар* 6: 99–112

Васић, М. и Јовановић, Ђ. 1987

Мермерна икона Либера и Либере, *Ђердајске свеске* IV = *Cahiers des Portes de Fer* 4: 127–134.

Vasić, M. 2001

On the Porphyry Head from Niš once more, *Сѐаринар* L: 245–251.

Vasić, M. 2003

The Ripa Pannonica in Serbia, The Roman Army in Pannonia – An archaeological guide of the Ripa Pannonica, (ed.) Zs. Visy, Budapest, Teleki Laszlo Foundation.

Васић, М. 2004

Хроника ископавања Медијане 2001–2002. године, *Сџаринар* LIII-LIV: 288–294.

Vasić, M. 2007

Felix Romuliana (Gamzigrad) – Palast und Gedenkmonument des Kaiser Galerius, in: *Roms Erbe auf dem Balkan. Spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbien*, (eds.) U. Brandl, M. Vasić, Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern, 33–53.

Vasić, M. 2008

Prolasci i boravci rimskih imperatora u Nišu krajem III i u IV veku, *Naissus* I: 7–23.

Васић, М. 2008

Злајини и сребрни новац касне антике (284–450. године) из збирке Народној музеја у Београду. Београд: Народни музеј.

Vasić, M. 2013

Cities and imperial villae in Roman provinces in the territory of present day Serbia, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The birth of Christianity in the Roman provinces on the soil of Serbia*, (eds.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Archaeological Monographs 22: Belgrade: National Museum, 76–101.

Васић, М. 2015

Оставе римског новца из III века и земљишни посед на територији провинције Горње Мезије, *Зборник Народној музеја* XXII/1: 97–130.

Vasić, M., Milošević, G., Gavrilović Vitas, N., and Crnoglavac, V. 2016

Constantine's villa at Mediana, Niš: National Museum Niš.

Vasić, Č. 1995

Chronological Relations of Palace and Fortification System of Gamzigrad, in: *The Age of Tetrarchs* (ed. D. Srejšović), Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 315–323.

Величковић, М. 1972

Римска сивна бронзана њласџика у Народној музеју, Београд: Народни музеј.

Vojvoda, M. and Mrđić, N. 2015

Coin Finds from Viminacium Necropolis Više grobalja and their Role in Funeral Ritual, Beograd: Institute of Archaeology.

Vojvoda, M. and Mrđić, N., 2017

Coin Finds from Viminacium Necropolis Pećine and their Role in Funeral Ritual. Beograd, 2017.

Vojvoda, M., and Crnobrnja, A. 2018 (in print)

Circulation of the coins of Bithinian mint of Nicaea in *Moesia Superior; Proceedings of the Symposium Circulation of the Antique Coins in Southeastern Europe*, (eds.) V. Ivanišević, B. Borić-Brešković, M. Vojvoda, Belgrade: Institute of Archaeology.

Vujović, M. 2001

Gladii from Dubravica: A contribution to the study of Roman swords on the territory of Serbia, in: *Vestigatio vetustatis, to Aleksandrina Cermanović – Kuzmanović, from friends, colleagues and students*, Beograd: Filozofski fakultet, Centar za arheološka istraživanja, 119–133.

Vujović, M. 2003

Late Roman Belt Phalerae from the Territory of Serbia, in: *Rad Dragoslava Srejšovića na istraživanju antičke arheologije*, Memorijal Dragoslava Srejšovića, Zbornik radova 2, Kragujevac, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Kragujevcu, 211–223.

Вујовић, М. 2011

Представе гладијатора са римских налазишта у Србији, *Зборник Народној музеја* XX-1: 243–276.

Vujović, M. 2011

Ceramic Plaque with Two Gladiators from Viminacium, *Весник Војној музеја* 38: 199–206.

Vujović, M. 2012

Few contributions on the Late Roman helmets from Iron Gate, *Весник Војној музеја* 39: 29–43.

- Vujović, M. 2013**
Roman Weapons and Military Equipment from Singidunum, *Vesnik Vojnog muzeja* 40: 29–48.
- Vujović, M. 2014**
Рановизантијски кантар из Београда, *Сџаринар* LXIV: 161–183.
- Vujović, M. 2017**
Ring mail from Galerius's burial Rite at Gamzigrad (Romuliana), in: *Ante portam auream: studia in honorem professoris Aleksandar Jovanović*, (ed.) M. Vujović, Belgrade: Faculty of Philosophy, 239–250.
- Vuković, S. 2010**
Ostaci životinja sa jugozapadnog dela lokacije Pirivoj (Viminacijum), *Arheologija i prirodne nauke* 5: 57–82.
- Вуковић, С. 2011**
Медвед у римском спектаклу. Студија случаја амфитеатра у Виминацијуму, *Гласник Српској археолошкој друштва* 27: 315–338.
- Vuković, S. 2015**
Životinje u rimskim amfiteatrima. Studija slučaja amfiteatra u Viminacijumu, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Vuković-Bogdanović, S. 2017**
Roman archaeozoology in Serbia: State of the discipline and preliminary results, *Arheologija i prirodne nauke* 12: 99–114.
- Vuković, S. and Bogdanović, I. 2013**
A Camel Skeleton from the Viminacium Amphitheatre, *Сџаринар* LXIII: 251–267.
- Vuković-Bogdanović, S. and Blažić, S. 2014**
Camels from Roman Imperial sites in Serbia, *Anthropozoologica* 49: 281–295.
- Vuković, S. and Jovičić, M. 2015**
Dog Burials from the Cemeteries of the Roman City of Viminacium (*Moesia Superior*, Kostolac, Serbia)⁶, in: *LIMES XXII. Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies. Ruse, Bulgaria, September 2012.*, (eds.) L. Vagalinski, N. Sharankov, Sofia: National Archaeological Institute with Museum Bulgarian Academy of Sciences, 687–702.
- Вулић, Н. 1934**
Passio sanctorum IV coronatorum, *Гласник Српске Краљевске Академије* LXXXII: 1–22.
- Вулић, Н. 1941–48**
Антички споменици наше земље, *Сџоменик СКА*, ХСVIII: 1–335.
- Вучковић-Тодоровић, Д. 1966**
Светилиште Јупитера Долихена у Брзој Паланци, *Сџаринар* XV–XVI: 173–182.
- Gabričević, M. 1986**
Rtkovo – Glamija I, – une forteresse de la basse époque, *Ђердајске свеске III = Cahiers des Portes de Fer* 3: 71–91.
- Габричевић, М. 1987**
Натпис са локалитета Гламија I, *Ђердајске свеске IV = Cahiers des Portes de Fer* 4: 144–146.
- Gavrilović, N. 2010**
Kultovi maloazijskih i sirijskih božanstava u rimskim provincijama na centralnom Balkanu, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Gavrilović, N. 2010a**
The Cult of Mars in Central Balkans: A Roman or Romano-Celtic Deity?, in: *Celtic Religion Across Space and Time*, (ed.) J. Alberto Arenas-Esteban, Albacete 2010, 266–278.
- Gavrilović, N. 2011**
Ceramic *Crustulum* with the Representation of Nemesis-Diana from Viminacium: A Contribution to the Cult of Goddess Nemesis in Roman Provinces of Central Balkans, *Сџаринар* LXI: 191–203.

Gavrilović, N. 2014

Kult Herkula i Merkura u Gornjoj Meziji od I do IV veka n. e., Beograd 2014: Arheološki institut.

Garašanin, M. 1968

Razmatranja o nekropolama tipa Mala Kopašnica-Sase. Ka antičkom razgraničenju Ilira i Dačana u rimsko doba, *Godišnjak VI*: 5–34.

Гарашанин, М., Васић, М. и Марјановић-Вујовић, Г. 1984

Трајанов мост – Castrum Pontes, *Ђергајске свеске II = Cahiers des Portes de Fer 2*: 25–84.

Kult Herkula i Merkura u Gornjoj Meziji od I do IV veka n. e., Beograd 2014: Arheološki

Golvin, J. C. 1988

Lamphithéâtre romain: Essai sur la theorisation de sa forme et de ses fonctions, Paris: Diffusion De Boccard.

Golubović, S. 2008

Grobovi u obliku bunara sa nekropola Viminacijuma, Beograd: Arheološki institut.

Grbić, D. 2013

The Thracian Hero on the Danube. New Interpretation of an Inscription from Diana, *Balkanica XLIV*: 7–20.

Gummerus, H. 1932

Der Arztstand im römischen Reiche nach den Inschriften I, Commentationes humanarum litterarum III. 6, Helsingfors: Akademische Buchhandlung.

Gušić, S. 1977

Објекат са мозаицима на Винику, *Нишки зборник 4*: 91–96.

Davidov, D., Pešić, D. and Jocić, M. 2004

Arheološko blago Niša od neolita do srednjeg veka = Archaeological treasure of Niš from the Neolithic to the Middle Ages. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti.

D'Ambra, E. 2007

Roman Women, New York: Cambridge University Press.

Daremberg, C. and Saglio, E. 1904

Dictionnaire des Antiquités, Grecques et Romaines, Tome III, Paris: Hachette.

Dasen, V. 2009

Roman birth rites of passage revisited, *Journal of Roman Archaeology 22*(1): 199–214.

Dasen, V. 2010

Archeologie funéraire et histoire de l'enfance dans l'Antiquité: nouveaux enjeux, nouvelles

Perspectives, in: *L'Enfant et la mort dans l'Antiquité I. Nouvelles recherches dans les nécropoles grecques Le signalement des tombes d'enfants*, (eds.) A. Guimier-Sorbets et Y. Morizot, Paris: De Boccard, 19–44.

Dautova-Ruševljan, B. and Vujović, M. 2006

Римска војска у Срему, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Dautova-Ruševljan, V. and Vujović, M. 2011

Late Roman Helmet from Jarak, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Delbrueck, R. 1932

Antike Porphyrwerke. Studien zur spätantiken Kunstgeschichte, vol. 6, Berlin–Leipzig: Walter de Gruyter inc.

Del Bufalo, D. 2012

Porphyry. Red Imperial Porphyry. Power and Religion, Turin: Umberto Allemandi and C.

Dimitrijević, D. 1969

Istraživanje rimskog limesa u istočnom Sreму s posebnim osvrtom na pitanje komunikacija, *Osječki zbornik XII*: 81–121.

Drča, S. 2001

Claudius Magnus medicus, *Zbornik Narodnog muzeja Niš 10*: 19–26.

Dušanić, S. 1968

Римска војска у источном Срему, *Зборник радова Филозофској факултету (Београд)* 10–1: 87–113.

Dušanić, S. 2003

Diocletian's Visitas to Quarries and Mines in the Danubian Provinces, in: *Die Archäologie und Geschichte der Region des Eisernen Tores zwischen 275/602 N. Chr.*, Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (2.-5. November 2001), București: Rumänisch-jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, 9–15.

Ђурић, S. 1985

The Late Antique Painted Tomb from Beška, *Zoograf* 16: 5–18.

Živaljević, I. 2017

Ribolov na Djerdapu u ranom holocenu (10.-6. milenijum pre n.e.), neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Živaljević, I., Askeyev, V., Galimova, D. N., Askeyev, O. V., Monakhov, S. P. and Stefanović, S. in press

Size estimations of sturgeons (Acipenseridae) from the Mesolithic-Neolithic Danube Gorges, in: *Proceedings of the 9th Conference on the Mesolithic in Europe*, (eds.) D. Borić, D. Antonović, S. Stefanović and B. Mihailović, Oxford: Oxbow books.

Živić, M. 2011

Artistic Achievements in the Imperial Palace, in: *Felix Romuliana – Gamzigrad*, (ed.) I. Popović, Belgrade: Institute of Archaeology, Institute for Theological Research: 107–139.

Zeiller, J. 1918

Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain. Paris: E. de Boccard.

Zeiller, J. 1967

Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain, Roma: L'Erma di Bretschneider.

Зотовић, Љ. 1994

Рано хришћанство у Виминицијуму кроз изворе и археолошке споменике, *Viminacium* 8–9: 59–72.

Зотовић, Љ. и Јордовић, Ч. 1990

Viminacium I, некропола Више Гробаља. Археолошки институт: Београд.

Zuckerman, C. 1994

Les campagnes des tétrarques, 296–298. Notes de chronologie, *Antiquité tardive* 2: 65–70.

Iványi, D. 1935

Die panonischen Lampen-ein typologisch-chronologische Übersicht, Budapest: Sárkány-druckerei.

Ivanišević, V. 2015

The Danubian Limes of the Diocese of Dacia in the 5th Century, Romania Gothica II, in: *The Frontier World Romans, Barbarians and Military Culture*, (ed.) T. Vida, Budapest: Eötvös Loránd University, Institute for Archaeological Sciences, Martin Optiz Kiadó, 653–665.

Ivanišević, V. and Nikolić-Đorđević, S. 1997

Novi tragovi antičkih fortifikacija u Singidunumu – Lokalitet Knez Mihailova 30, *Singidunum* 1: 65–150.

Ivanišević, V. and Bugarski, I. 2018

Roman ditches' in: *Bačka and the outer limites of Pannonia, Vadrózsából tündérsípöt csináltam, Tanulmányok Istvánovits Eszter 60. születésnapjára*, Nyíregyháza: Kiadja a Jósa András Múzeum, 223–239.

Јанковић, Ћ. 1981

Истраживање споменика у Врелу, Шаркамен, *Старинар* XXX: 87–94.

Jarak, M. 2011

Ranohrišćanski mučenici Panonije, u: *1700 godina svetih Srijemskih mučenika, Zbornik radova s međunarodnog simpozija o 1700. obljetnici Sirmijsko-panonskih mučenika (3004–2004)*, (prir.) D. Damjanović, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, 51–70.

Jeremić, G. 2007

Мозаици грађевине са октогоном из античког Наиса у: *Ниш и Византија. Зборник радова V* (ур.) М. Ракоција = *Niš and Byzantium. The Collection of Scientific Works V* (ed.) М. Rakocija, Ниш; Град Ниш, ИГП „Просвета“, 87–97.

Jeremić, G. 2013

Burials in *Naissus* in Late Antiquity – case study of the necropolis in Jagodin Mala, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The birth of Christianity in the Roman provinces on the soil of Serbia*, (ed.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Belgrade: National Museum in Belgrade, 126–135.

Jeremić, G., Pić, O. 2018

Evidence of Early Christianity on the Danube Limes, from Singidunum to Aquae, in: *Vivere militare est. From populus to emperors. Living on the frontiers*, (ed.) М. Korać, Belgrade: Institute of Archaeology, 197–246.

Jeremić, M. 2000

Brick kilns in Sirmium, *Starinar* L: 131–154.

Јовановић, А. 1975

Неки аспекти проблема скупног налаза скулптура са Медијане код Ниша, *Сџаринар* XXIV–XXV: 56–65.

Јовановић, А. 1984

Римске некрополе на територији Југославије, Београд: Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања.

Јовановић, А. 1984

Хајдучка Воденица, касноантичко и рановизантијско утврђење, *Сџаринар* XXXIII–XXXIV: 319–331.

Јовановић, А. 2000

Romanization and ethnic elements in burial practice in the southern part of Pannonia Inferior and *Moesia Superior*, in: *Burial, Society and Context in the Roman World*, (ed.) John Pearce, Oxford: Oxbow, 204–214.

Jovičić, M. and Milovanović, B. 2017

Roman brick kiln from the eastern necropolis of Viminacium, *Archaeology and science* 12: 19–38.

Jovičić, M. and Redžić, S. 2011

Late Roman Villa on the Site Livade kod Ćuprije – A Contribution to the Study of Villae Rusticae in the Vicinity of Viminacium, *Archaeology and Science* 7: 369–385.

Jones, R. 1977

A quantitative approach to Roman burial, in: *Burial in the Roman world*, (ed.) Richard Reece, London: Council for British Archaeology, 20–25.

Јордовић, Ч. 1994

Грнчарски и цигларски центар у Виминацијуму, *Саопштења* XXVI: 95–106.

Keller, E. 1971

Die spätromischen Grabfunde in Südbayern, München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

Кораћ, М. 1986

Medicus et chirurgus ocularius из Виминацијума, *Сџаринар* XXXVII: 53–71.

Кораћ, М. 2000

Slikarstvo Viminacijuma, Požarevac: Narodni muzej Požarevac.

Кораћ, М. 2018

Oil-lamps from Viminacium (Upper Moesia), Belgrade: Institute of Archaeology.

Кораћ, М., Mrđić, N. and Mikić, M. 2006

Kartiranje rimskog akvedukta na Viminacijumu uz pomoć globalnog sistema za pozicioniranje (GPS), *Archaeology and Science* 2: 7–20.

Кораћ, М. and Golubović, S. 2009

Viminacium. Više grobalja, tom 2, Belgrade: Archaeological Institute.

- Korać, M., Golubović, S. and Mrđić N. 2009**
Itinerarium Romanum Serbiae, Belgrade: Centre for New Technology.
- Korać, M. and Ricl, M. 2017**
 New Gold and Silver Amulets from *Moesia Superior* (Serbia), *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 203: 164–176.
- Kotansky, R. 1994**
Greek Magical Amulets. The Inscribed Gold, Silver, Copper, and Bronze Lamellae. Part I: Published Texts of Known Provenance (Papyrologia Colonensia XXII.1), Köln: Westdeutscher Verlag.
- Kousoulis et al. 2012,**
 A. Kousoulis, K. Economopoulos, M. Hatzinger, A. Eshraghian and S. Tsiodras, The Fatal Disease of Emperor Galerius, *Journal of the American College of Surgeons* 215 (2012), 890–893:
- Крунић, С. 1992**
Римски медицински и фармацеујски инструменти из Сингидунума и околине, Београд: Музеј града Београда.
- Крунић, С. (прир.) 1997**
Античка бронза Сингидунума = Antique Bronze from Singidunum, Каталог изложбе 49, Београд: Музеј града Београда.
- Крунић, С. 2011**
Античке светилке из Музеја града Београда и начини илуминације у Сингидунуму од I до почетка V века, Београд: Музеј града.
- Kuzmanović-Novović, I. 2017**
 Dextrarum Iunctio in the Art of Antiquity, in: *Ante portam auream: studia in honorem professoris Aleksandar Jovanović*, (ed.) M. B. Vujović, Belgrade: Faculty of Philosophy, 115–128.
- Künzl, E. 1983**
Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit, Köln-Bonn: Rheinland Verlag.
- Kurzmann, R. 2006**
Roman military brick stamps: a comparison of methodology, BAR international series 1543, Oxford: BAR Publishing.
- Larsson Lovén, L. 1998**
 Lanam fecit – Woolworking and Female Virtue, in: *Aspects of Woman in Antiquity*, (eds.) L. Larsson Lovén and A Strömberg, Jonsered: Paul Aströms Förlag, 85–95.
 27, 28 et 29 mai 1987, (eds.) C. Domergue, C. Landes et J.-M. Pailler, Lattes: Imago, 203–215.
- Laubscher, H. P. 2000**
 Beobachtungen zu tetrarchischen Kaiserbildnissen aus Porphyry, *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts* 114: 207–252.
- Le Roux, P. 1990**
 L'amphithéâtre et le soldat sous l'Empire romain“, in: *Spectacula I. Gladiateurs et amphithéâtres: Actes du colloque tenu à Toulouse et à Lattes les 26,*
- Летица, З. 1984**
 Мале Ливадице, насеље старијег гвозденог доба, *Сџаринар*, XXXIII-XXXIV: 183–184.
- Loeschcke, S. 1919**
Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des antiken Beleuchtungswesens, Zürich: Beer and Cie.
- L'Orange, H. P. 1984**
Das spätantike Herrscherbild von Diokletian bis zu den Konstantin Söhnen 284–361 n. Chr., Berlin: Mann.
- Madgearu, A. 2012**
Împăratul Galerius, Târgoviște: Cetatea de Scaun.

Malgouyres, Ph., ed. 2003

Porphyre. La pierre pourpre, des Ptolémées aux Bonaparte, Paris: Réunion des Musées nationaux.

Manojlović-Marijanski, M. 1964

Kasnorimski šlemovi iz Berkasova, Novi Sad: Vojvođanski Muzej.

Марић, Р. 1951

Ископавања на Орашју. Претходни извештај о радовима у 1948. и 1949. години, *Сџаринар* II: 113–132.

Martin-Kilcher, S. 2000

Mors Immatura in the Roman World – a Mirror of Society and Tradition, in: *Burial, Society and Context in the Roman World*, (eds.) J. Pearce, M. Millett, M. Struck, Oxford: Oxbow Books, 63–76.

Marcos, M. 2013

Portrait of persecutor: the defeat of Maximinus Daia in Christian historiography, in: *Polidoro. Studi offerti ad Antonio Carile*, (ed.) G. Vespignani, Spoleto: Studi italiano de studi sull Alto Medioevo, 13–36.

Mac Mullen, R. 1987

Constantine, London–New York–Sydney: Routledge.

Микић, Ж. 1980

О антрополошким типовима присутним у античким некрополама Виминацијума, *Сџаринар* XXXI: 117–122.

Mikić, Ž. 1999

Die Gepiden von Viminacium in der Völkerwanderungszeit Anthropologischer Beitrag, *Anthropologischer Anzeiger* Jg. 57: 257–268.

Miks, C. 2007

Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit. Kölner Studien zur Archäologie der römischen Provinzen, Band 8, Rahden: Verlag Marie Leidorf.

Milovanović, B. 2016

Inhumacija djece na nekropoli Više grobalja antičkog Viminacija“, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3, XLIX: 95–122.

Milovanović, B. and Anđelković Grašar, J. 2017

Female power that protects: Examples of the apotropaic and decorative functions of the Medusa in Roman visual culture from the territory of the central Balkans, *Сџаринар* LXVII: 167–182.

Милошевић, П. 1987

Наоружање и опрема римског ратника у доба освајања и консолидације долине Саве, у: *Почеци романизације у југоисточном делу провинције Паноније*, (ур.) О. Брукнер, В. Даутова-Рушевљан, П. Милошевић, Нови Сад: Матица Српска, 13–24.

Минић, Д. 1984

Манастир, праисторијско, античко и средњовековно налазиште, *Сџаринар* XXXIII-XXXIV: 153–157.

Mirković, M. 1968

Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji, Beograd: Arheološko društvo Jugoslavije.

Mirković, M. 1971

Sirmium – its History from the I Century A.D. to 582 A.D., in: *Sirmium I*, (ed.) V. Popović, Beograd: The Archaeological Institute, 5–94.

Mirković, M. 1986

Viminacium et Margum, in: *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, Vol. II, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de philosophie de l'Université de Beograd.

Mirković, M. 1996

The Iron Gates (Đerdap) and the Roman Policy on the Moesian Limes AD 33–117, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute.

Mirković, M. 2006

Sirmium. Istorija rimskog grada od I do kraja VI veka, Sremska Mitrovica: Blago Sirmijuma.

Мирковић, М. 2014

Диоклецијан, Београд: Службени гласник.

Mihajlović, V. 2011

Adultery in the Mirror: Roman Mirror from Viminacium, Myth, Moral and Rite of Passage, у: *Античка и савремени свет: религија и култура, зборник радова*, (ур.) К. Марицки Гађански, Београд: Друштво за античке студије Србије и Институт за теолошка истраживања, 178–193.

Montgomery, H. 2000

From Friend to Foe: The Portrait of Licinius in Eusebius, *Symbolae Osloenses* 75: 132–138.

Mócsy, A. 1974

Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire, London and Boston: Routledge and Kegan Paul.

Мушмовъ Н. А. 1912

Антички монети на Балкански полуострв, София 1912.

McWhirr, A. 1984

The production and distribution of brick and tile in Roman Britain, neobjavljena doktorska disertacija, University of Leicester.

McComish, J. M. 2015

A Guide to Ceramic Building Material“, *York archaeological trust, web based report number 2015/36*. <https://www.yorkarchaeology.co.uk/>, приступљено 02. 08. 2018. године.

Nedeljković, D. 2009

Pregled arheozooloških istraživanja Sirmijuma – lokalitet 85 (2002–2005), *Zbornik Muzeja Srema* 8: 7–42.

Nikolić-Đorđević, S. 2000

Antička keramika Singidunuma, *Singidunum* 2, 11–244.

Nikolić, S. and Pop-Lazić, S. 2005

Ostaci antičke urbane zone na dunavskoj padini, *Singidunum* 4: 7–43.

Nikolić, S. and Raičković, A. 2008

Ceramic Balsamaria – Bottles: the Example of Viminacium, *Сѵаринар* LVI: 327–334.

Nikolić S. and Raičković, A. 2009

Prosopomorph vessels from *Moesia Superior*“, *Сѵаринар* LVIII: 135–153.

Nikolić, S. and Bogdanović, I. 2012

Research of the Viminacium Amphitheater in 2011, in: *Archaeology in Serbia: Projects of the Archaeological Institute in 2011*, (eds.) D. Antonović, S. Golubović, i V. Bikić, Belgrade: Arheološki institut, 42–45.

Nikolić, S., Bogdanović, I. i Jevtović, Lj. 2014

Arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra u 2012. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2012. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 58–61.

Nikolić, S., Bogdanović, I., Jevtović, Lj. i Stojić, G. 2014a

Arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra u 2013. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2013. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 48–52.

Nikolić, S., Jevtović, Lj. and Stojić, G. 2014b

Archaeological research of the area of the Viminacium amphitheater in 2014, in: *Archeology in Serbia. Projects of the Archaeological Institute in 2014*, (eds.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas, V. Filipović, Belgrade: Arheološki institut, 93–98.

Nikolić, S. and Bogdanović, I. 2015

- Recent Excavations on the Amphitheatre of Viminacium (Upper Moesia), in: *Proceedings of the 22nd International Congress of Roman Frontier Studies, Ruse, Bulgaria, September 2012*, (eds.) L. Vagalinski and N. Sharankov, Sofia: National Archaeological Institute with Museum Bulgarian Academy of Sciences, 547–555.
- Nikolić, S., Jevtović, Lj., Stojić, G. and Rogić, D. 2017**
Arheološka istraživanja prostora viminacijumskog amfiteatra u 2015. godini, u: *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2015. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas i V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 63–70.
- Nikolić, E., Milovanović, B. and Raičković Savić, A. 2017**
Contribution to the Study of Roman Architecture in Viminacium: Research of Thermae Masonry Techniques, *Archaeologia Bulgarica* XXI 2017: 39–57.
- Oliver, A. 2000**
Jewelry for the unmarried, in: *I Claudia II: Women in Roman Art and Society*, Vol. 2, (eds.) D. E. E. Kleiner and S. B. Matheson, Austin: University of Texas Press, 115–125.
- Olson, K. 2008**
The Appearance of the Young Roman Girl, in: *Roman Dress and the Fabrics of Roman Culture*, (eds.) J. Edmonson and A. Keith, Toronto: University of Toronto Press, 139–157.
- Petković, Ž. 2002**
Dedikacija Jupiteru i Liberu sa Kosmaja, *Živa antika*: 219–224.
- Petković, S. 2010**
Rimske fibule u Srbiji od I do V veka, Beograd: Arheološki institut.
- Петровић, Б. 1997**
Статуете Божанстава, у: *Античка бронза Синџидунума*, (прир.) С. Крунић = *Antique Bronze from Singidunum*, Београд: Музеј града Београда.
- Petrović, P. 1979**
Naissus-Remesiana-Horreum Margi, in: *Inscriptions de la Mésie Supérieure*, vol. IV, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de philosophie de l'Université de Beograd.
- Петровић, П. 1981**
О снабдевању римских трупа на Ђердапском лимесу, *Старинар* XXXI: 53–63.
- Petrović, P. 1986**
Timacum Minus und die Kastelle im Timok-Tal, in: *Studien zu den Militärgrenzen Roms 3. 13. Internationaler Limeskongreß – Aalen 1983. Forschungen und Berichte zur Vor und Frühgeschichte in Baden-Württemberg* 20: Stuttgart, 514–518.
- Петровић, П. 1991**
Classis Flavia Moesica на Дунаву у Горњој Мезији, *Старинар* XLII: 207–216.
- Петровић, П. 1993**
Naissus – задужбина цара Константина, у: *Римски царски градови и палате у Србији*, (ур. Д. Срејовић, Београд: Галерија САНУ, 63–69.
- Петровић, П. 1995**
Римски лимес на Дунаву у Доњој Панонији, *Фрушка Гора у античко доба*, (ур.) Н. Тасић, Нови Сад: Матица Српска, 9–32.
- Petrović, P. and Vasić, M. 1996**
The Roman Frontier in Upper Moesia: Archaeological Investigations in the Iron Gate Area – Main Results, in: *Roman Limes On the Middle and Lower Danube*, (ed.) P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute, 15–26.
- Pilipović, S., Milanović, Lj. 2016**
The Jonah sarcophagus from Singidunum: a contribution to the study of early Christian art in the Balkans, *Classica et Christiana* 11: 219–239.
- Pollitt, J. J. 1986**

Art in the Hellenistic Age, Cambridge, Cambridge University Press.

Pop-Lazić, P. 1977

A Votive Plate of Jupiter Dolichenus, *Archaeologia Jugoslavica* XVIII: 41–44.

Pop-Lazić, S. 2002

Nekropole rimskog Singidunuma, *Singidunum* 3: 7–100.

Pop-Lazić, S. 2005

Novi nalazi antičkih grobova u Singidunumu, *Singidunum* 4: 125–136.

Pop-Lazić, S. 2012

Some observations on lead figurines of the goddess Venus in the area between Sirmium and Viminacium, *Сѣаринар*, LXII: 151–164.

Поповић, В. 1967

Увод у топографију Виминацијума, *Сѣаринар* XVIII: 29–53.

Роровић, В. 1987

Die Süddanubischen Provinzen in der Spätantike vom ende des 4. bis zur Mitte des 5. Jahrhunderts, in: *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, (ed.) B. Hänsel, München: Selbstverl. der Südosteuropa-Gesellschaft: 95–139.

Роровић, В. 1993

Sirmium, a town of emperors and martyrs, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, (ed.) D. Srejsović, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Arts, 15–27.

Роровић, И. 1997

Les productions officielles et privées des ateliers d'orfèvrerie de Naissus et de Sirmium, *Antiquité Tardive* 5, 1997: 133–144.

Поповић, И. 1988

Антички оруђе и јовжђа у Србији, Београд, Народни музеј.

Поповић, И. 2001

Касноантички и рановизантијски накит и златна у Народном музеју у Београду, Београд: Народни музеј у Београду.

Роровић, И. (ed.) 2005

Šarkamen (Eastern Serbia): A Tetrarchic Imperial Palace. The Memorial Complex, Belgrade: Archaeological Institute.

Поповић, И. 2005

Дијадема на Константиновом портрету из Ниша: настанак и развој нове царске инсигније, у: *Ниш и Византија / Niš and Byzantium III*, (ур.) М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ДИГП Просвета, 103–117.

Роровић, И. 2007

Šarkamen – eine Residenz- und Begräbnisstätte aus der Zeit des Maximinus Daia, in: *Roms Erbe auf dem Balkan. Spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbien*, (eds.) U. Brandl, M. Vasić, Mainz am Rhein 2007, 80–95.

Роровић, И. (ed.) 2011

Felix Romuliana – Gamzigrad, Beograd: Institute of Archaeology, Institute for Theological Research.

Роровић, И. 2013

Head of Carus (?), Cat. 21; Head of a tetrarch, Cat. 23; Portrait of Galerius, Cat. 24; Portrait of a diarch, Cat. 26, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The Birth of Christianity in the Roman Provinces on the Soil of Serbia*, (eds.) I. Popović, B. Borić-Brešković, Beograd: National Museum in Belgrade, 290.

Роровић, И. 2016

Porphyry Sculptures from Sirmium, *Antiquité Tardive* 24: 371–390.

Поповић, И. 2017

Порфирне скулптуре из Сирмијума, *Зборник Мајице српске за класичне студиј* 18: 115–131.

Роровић, И. 2017

Porphyry – power of emperors and dignity of gods. Sculptures from Roman towns and palaces in Serbia, Belgrade: Institute of Archaeology.

Popović, I. 2018

The signs of the new Imperial ideology and the porphyry sculpture / I segni della nuova ideologia imperiale e la scultura in porfido, in: *Treasures and Emperors. The Splendour of Roman Serbia / Tesori e imperatori. Lo splendore della Serbia Romana*, (eds.) I. Popović, C. Tiussi, M. Verzár, Aquileia: Gangemi per Fondazione Aquileia, 68–79, cat. 15–31.

Popović, M. 1997

Dosadašnja otkrića i mogućnost daljih istraživanja, *Singidunum* 1: 1–20.

Поповић, С. (ур.) 2014

Јаџодин мала – касноантичка некропола = Late antique necropolis Jagodin mala, Ниш: Народни музеј Ниш.

Премк, А. 1992

Производња раноримске керамике у Сирмијуму, *Зборник Народног музеја XIV-1*: 363–375.

Price, S. 2012

Religious Mobility in the Roman Empire, *The Journal of Roman Studies*, 102: 1–19.

Pröttel, P. M. 1991

Zur Chronologie der Zwiebelknopffibeln, *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 35/1: 347–372.

Radman-Livaja, I. 2004

Militaria Sisciensa: Nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkoga Muzeja u Zabrebu, Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu.

Raičković, A. 2007

Keramičke posude zanatskog centra iz Viminacijuma, Beograd: Arheološki institut.

Raičković, A. 2012

Keramičke posude iz grobova tipa Mala Kopašnica Sase, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Raičković, A. i Redžić, S. 2006

Keramičke i opekarske peći Viminacijuma – lokacije Pećine i Livade kod ćuprije, *Arheologija i Prirodne nauke* 1: 81–106.

Raičković Savić, A. i Bogdanović, A. 2017

Keramika iz bunara sa prostora viminacijumskog amfiteatra – rezultati obrade materijala iz 2014. godine, u: *Arheologija u Srbiji, Projekti Arheološkog instituta u 2014. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović Vitas, V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 148–152.

Ratković, D. 2007

Fragment eines männlichen, Kat. I.4.6, in: *Konstantin der Große – Imperator Caesar Flavius Constantinus*, (eds.) A. Demandt, J. Engemann, Trier: Konstantin – Ausstellungsgesellschaft Trier und Verlag Philipp von Zabern, Mainz.

Ratković, D. 2013

Parade helmet Cat. 53, in: *Constantine the Great and the Edict of Milan 313. The Birth of Christianity in the Roman Provinces on the soil of Serbia*, (eds.) I. Popović and B. Borić-Brešković, Belgrade; National Museum, 303.

Ratković, D. 2018

Head of Albinus, Cat. 13, Head of Macrinus, Cat. 14, Parade helmet, Cat. 10, 11, 12, in: *Treasures and Emperors. The Splendour of Roman Serbia = Tesori e imperatori. Lo splendore della Serbia Romana*, (eds.) I. Popović, C. Tiussi and M. Verzár, Aquileia 2018, 170–172.

Redžić, S. 2013

Rimske pojase garniture na tlu Srbije od I do IV veka, neobjavljena doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Redžić, S. Milovanović, B. i Danković, I. 2017

Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Više grobalja (Viminacijum), u: *Arheologija u Srbiji. Projekti Arheološkog instituta u 2014. godini*, (ur.) I. Bugarski, N. Gavrilović-Vitas i V. Filipović, Beograd: Arheološki institut, 87–92.

Рогин, Д. 2014

Технологија античкој зидној сликарства на територији Србије, необјављена докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Београду.

Rogić, D. i Bogdanović, I. 2012

Slikana dekoracija zida arene amfiteatra u Viminacijumu, u *Arheologija u Srbiji: Projekti Arheološkog instituta u 2011. godini*, (ur.) D. Antonović, S. Golubović i V. Bikić, Beograd: Arheološki institut, 46–49.

Swan, V. G. 1984

The pottery kilns of Roman Britain, Royal Commission on historical monuments, supplementary series 5, London: Her Majesty's stationery office.

Sebesta, J. L. 2001

Symbolism in the Costume of the Roman Women, in: *The World of Roman Costume*, (eds.) J. L. Sebesta and L. Bonfante, Madison: The University of Wisconsin Press, 46–53.

Seek, O. 1905

Geschichte des Untergangs der antiken Welt II, Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Seeck, O. 1919

Regesten der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 n. Chr., Stuttgart: Metzler.

Seston, W. 1946

Dioclétien et la Tétrarchie, Paris: De Boccard.

Smith, R. R. 1997

The Public Image of Licinius I: Portrait Sculpture and Imperial Ideology in the Early Fourth Century, *The Journal of Roman Studies* 87: 170–202.

Sommer, S. 2009

Amphitheatres of Auxiliary Forts on the Frontiers, in: *Roman amphitheatres and Spectacula, a 21st Century Perspective: Papers from an international conference held at Chester, 16th-18th February, 2007*, (ed.) T. Wilmott, Oxford: Archaeopress, 47–62.

Спасић-Ђурић, Д. 2002

Виминацијум, главни грађ римске провинције Горње Мезије, Пожаревац: Народни музеј Пожаревац.

Sreјović, D. 1993

Tetrarch (Licinius), Cat. 72, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, (ed.) D. Sreјović, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 231.

Sreјović, D. 1994a

A Porphyry Head of Tetrarch from Romuliana (Gamzigrad), *Сџаринар* XLIII–XLIV: 41–47.

Sreјović, D. 1994b

The Representations of Tetrarchs in Romuliana, *Antiquité Tardive* 2: 143–152.

Sreјović, D. 1995

Diva Romula, divus Galerius, in: *The Age of Tetrarchs* (ed.) D. Sreјović, Belgrade: Gallery of the Serbian Academy of Sciences and Art, 295–305.

Срејовић, Д. и Цермановић-Кузмановић, А. 1987

Римска скулптура у Србији, Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања.

Sreјović, D. and Vasić Č. 1994a

Emperor's Galerius's buildings in Romuliana (Gamzigrad, eastern Serbia), *Antiquité Tardive* 2, 1994: 123–141.

Sreјović, D. and Vasić Č. 1994b

Imperial Mausolea and Consecration Memorials in Felix Romuliana (Gamzigrad, East Serbia), Belgrade: Filozofski fakultet, Centar za arheološka istraživanja.

Stein, E. 1968

Histoire du Bas-Empire I, Amsterdam: A. M. Hakkert.

Stojić, G. 2015

Nalazi bula sa nekropola Viminacijuma, Master rad, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Faedo, L. 2000

I porfidi: imagines di potere; Busto con ritratto imperiale non pertinente; Torso di togato, Torso di clamidato, Cat. 220, 215, 217, in: *Aurea Roma. Dalla città pagana alla città cristiana*, (eds.) S. Ensoli, E. La Rocca, Roma: L'Erma di Bretschneider, 61–65, 563–564, 561–562.

Falkiner, R. 2012

Mystery Red Head Identified, *Minerva* 2012, November/December, 6.

Ферјанчић, С. 2013

Константијин (306–337), Београд: Службени гласник.

Ferjančić, S., Korać, M. and Ricl, M. 2017

New Greek and Latin Inscriptions from Viminacium, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 203: 235–249.

Futrell, A. 2001

Blood in the Arena: The Spectacle of Roman Power, Austin: University of Texas Press.

Hannestad, N. 1988

Roman Art and Imperial Policy, Aarhus: Aarhus University Press.

Harris, W. V. 1980

Roman Terracotta Lamps: Organisation of an Industry, *The Journal of Roman Studies* Vol. 70: 126–145.

Hersch, K. K. 2010

The Roman Wedding: Ritual and Meaning in Antiquity. Cambridge: University Press.

Свјетићанин, Т. 2000

Grnčarska radionica u Singidunumu, *Singidunum* 2: 245–254.

Цвјетићанин, Т. 2001

Глеђосана керамика Горње Мезије, Београд: Народни музеј Београд.

Сермановић-Кузмановић 1963

Die Denkmäler des thrakischen Heros in Jugoslavien, *Archaeologia Iugoslavica*, 4: 31–57.

Цермановић-Кузмановић 1984

Текија (Transdierna) нека разматрања, *Сџаринар*, XXXIII-XXXIV: 337–353.

Courtney, E. 2013

A Commentary on the Satires of Juvenal. Berkeley: California Classical Studies.

Црнобрња, А. Н. и Симић, З. 2006

Североисточна некропола Сингидунума, *Годишњак прага Београда* LIII: 11–31.

Татић-Ђурић, М. 1964

Златни налаз из Вишњице, *Зборник Народној музеја* IV: 185–192.

Тодоровић, Ј., Кондић, В. и Бирташевић, М. 1956

Археолошка налазишта у Београду и околини, *Годишњак Музеја прага Београда* III: 75–98.

Томовић, М. 1992

Roman Sculpture in Upper Moesia, Belgrade: Institute of Archaeology.

Томовић, М. 2005

The memorial complex, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): A Tetrarchic Imperial Palace. The Memorial Complex*, (ed.) I. Popović, Belgrade: Archaeological Institute, 19–58.

Tóth, I. 1973

Destruction of the Sanctuaries of Iuppiter Dolichenus at the Rhine and in the Danube region (235–238), *Acta Archaeologica*, XXV, fasc. 1–2: 109–116.

Cambi, N. 2016

Dioklecijan. Vir prudens, moratus callide et subtilis ili inventor scelerum et machinator omnium malorum. Povijesne kontrovrze i današnje dileme / Diocletian. Vir prudens, moratus callide et subtilis or inventor scelerum et machinator omnium malorum. Historical controversies and current dilemmas, Split: Književni krug.

Cambi, N. 2017

Dioklecijanov lik između realnosti i transcedencije. Artistički, ikonografski i socio loški aspekti / The Image of Diocletian between Reality and Transcendence. Artistic, Iconographic and Sociological aspects, Split: Književni krug.

Čerškov, T., Jeremić, G. and Vitezović, S. 2016

Zoomorphic decorations from osseous materials from Naissus (Niš), in: *Close to the bone. Current studies in bone technologies*, (ed.) S. Vitezović, Belgrade: Institute of Archaeology, 104–111.

Welch, K. E. 2009

The Roman Amphitheatre: From Its Origins to the Colosseum, New York: Cambridge University Press.

Wescher, C. 1868

Fragments inédits de l'historien grec Priscus relatifs au sièges de Noviodunum et a la prise de Naïssos, *Revue archéologique* 18: 86–94.

Wileman, J. 2005

Hide and Seek: The Archaeology of Childhood, Stroud: Tempus.

Wilkes, J. 2005

Roman Danube: An Archaeological Survey, *Journal of Roman Studies* 95: 124–225.

Wilkes, J. 2009

Diocletiana and Dalmatia: An enigma of identity, in: *Dioklecijan, tetrarhija i Dioklecijanova plača. O 1700. Obljetnici postojanja = Diocletian, Tetrarchy and Diocletian's Palace. On the 1700th Anniversary of Existence*, (ur./eds.) N. Cambi, J. Belamarić, T. Marasović, Split: Književni krug, 335–343.

Wokaunn, M. and Manenica, H. 2010

Medicina starog Rima: U povodu izložbe rimskih medicinskih instrumenata u Arheološkome muzeju Naronu u Metkoviću, *Medicus* (1330–013X), Vol. 19, No. 2, Kardiologija: 241–249.